

„BEDARBIŲ PRAKTINIO MOKYMO VERTINIMAS“

Tyrimo „*Bedarbių praktinio mokymo vertinimas*“ tikslas – įvertinti bedarbių praktinio mokymo pagal paklausiausias mokymo programas organizavimą mokymo įstaigoje ar darbo vietoje (įstaigoje, įmonėje) ir praktinio parengimo atitikimą darbo rinkos poreikiams.

Tyrimo metu buvo atlikta 15 paklausiausių [Apskaitininko, Kasininko pardavėjo, Padavėjo ir barmeno, Virėjo ir konditerio, Virėjo, Pardavėjo (2 programos), Staliaus, Medienos apdirbimo staklininko, Apdailininko, Dažytojo, Plytelių klojėjo, Mūrininko, Siuvėjo-operatoriaus, Metalų suvirintojo bei pjaustytojo elektra ir dujomis mokymo programos] profesinio mokymo programų analizė.

2008 m. rugsėjo-spalio mėn. buvo atlikta darbdavių (įmonių, į kurias buvo priimti dirbti profesinius mokymus baigę bedarbiai, vadovų) apklausa, kurios tikslas – įvertinti praktinio mokymo vietų atitikimą darbo rinkos poreikiams, besimokančiųjų praktinio pasirengimo įtaką įsidarbinimui bei profesinio mokymo efektyvumą. Tyrimo metu iš viso buvo apklausta 201 įmonės atstovas.

2008 metų spalio mėnesį buvo atlikta bedarbių, dalyvavusių praktiniuose mokymuose pagal paklausiausias mokymo programas, apklausa. Tyrimu buvo siekta įvertinti praktinio mokymo efektyvumą bei besimokančiųjų praktinio pasirengimo įtaką įsidarbinimui. Iš viso buvo apklausta 201 mokymuose dalyvavęs bedarbis.

PAGRINDINĖS IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Kvalifikuoto darbo paklausa darbo rinkoje ženkliai viršija nekvalifikuoto darbo paklausą. Darbdaviai kelia vis aukštesnius reikalavimus darbuotojų kvalifikacijai ir praktiniams įgūdžiams. Šiandien pramonės ir paslaugų sektoriui reikia aukštos kvalifikacijos technikos specialistų, naujų įrengimų operatorių, aukštos kvalifikacijos darbininkų. Dėl to atsiranda neatitikimas tarp darbo rinkos poreikių ir profesinio mokymo organizavimo sistemos galimybių juos tenkinti. Tuo tarpu didelė dalis bedarbių nėra pasirengę konkuruoti darbo rinkoje. Pastaruoju metu bedarbių skaičius didėja, jie, net ir turėdami profesinę kvalifikaciją, stokoja praktinių įgūdžių, bendrųjų gebėjimų, o jų kvalifikacija pilnai neatitinka darbo rinkos poreikių bei darbdavių reikalavimų. Akivaizdu, kad žmogus, turintis profesinę kvalifikaciją, atitinkančią darbo rinkos poreikius, gebėjimus bei praktinius įgūdžius, įvaldęs informacines technologijas, gebantis bendrauti, palaikyti gerus tarpasmeninius santykius yra labiau vertinamas. Taigi, esama glaudaus ryšio tarp žmogaus turimų profesinių žinių bei praktinių įgūdžių, bendrųjų gebėjimų ir tikimybės gauti darbą, atitinkantį profesinius interesus, konkuruoti darbo rinkoje bei visaverčiai dalyvauti visuomenės gyvenime.

PASIŪLYMAI PROFESINIO MOKYMO EFEKTYVUMO VERTINIMO METODIKAI PARENGTI

Profesinio mokymo efektyvumo vertinimo metodika turėtų būti rengiama ir grindžiama remiantis *žmogaus socialinės raidos koncepcijos* principais:

- *Produktyvumu*; žmogaus socialinės raidos požiūriu svarbus tiek gebėjimų ugdymas, tiek gebėjimų panaudojimas. Žmogui reikėtų sukurti tokią aplinką (politinę, ekonominę, socialinę, gamtinę), kurioje jis galėtų visapusiškai atsiskleisti, įgytus gebėjimus produktyviai panaudoti kūrybinėje veikloje.
- *Lygybe*; šis principas reiškia, kad besimokantieji turi būti sudarytos vienodos sąlygos pasirinkti alternatyvas, turi būti suteiktos vienodos galimybės įgyti profesinę kompetenciją, praktinius įgūdžius ir bendruosius gebėjimus.
- *Didesnių galimybių suteikimu*; šis principas reiškia, kad besimokantiems profesinio mokymo programose bedarbiams turi būti ne tik sudaromos galimybės naudotis pažangos pasiekimais, bet ir patiems kurti, siekti kokybiško užimtumo, aktyviai dalyvauti priimant sprendimus ir formuojant savo gyvenimą.
- *Tolydumu*; šis principas reiškia būti atsakingu už savo sprendimus ir išlaikyti gebėjimą užtikrinti gerovę bei pasirinkimo galimybes tiek tarp tos pačios kartos žmonių, tiek tarp kartų.

Profesinio mokymo efektyvumo vertinimas turėtų būti vykdomas trim etapais:

- Profesinių žinių bei kompetencijų vertinimas;
- Praktinio mokymo realioje darbo vietoje vertinimas;
- Profesinio mokymo rezultato vertinimas.

Profesinių žinių bei kompetencijų vertinimas turi apima šiuos teorinius aspektus: turinio, metodikos, proceso vertinimą. Vertinamas profesinio mokymo turinio reikšmingumas, aiškumas ir nuoseklumas, mokymo turinio sąsaja su besikeičiančiais darbo rinkos poreikiais, mokymo turinio kintamumas bei jo projektavimas, naujų metodų bei technologijų taikymo galimybės.

Praktinio mokymo realioje darbo vietoje vertinimas turi apimti: 1) praktinio mokymo dokumentacijos (praktinio mokymo planas, metodinė medžiaga, darbo ir profesinio mokymo sutartys ir kt.) patikra; 2) praktinio mokymo darbo vietos (aprūpinimas darbo įrankiais, įrengimais bei technologijomis, darbo sąlygos ir kt.) vertinimas; 3) etapinis praktinių įgūdžių vertinimas [*kokybiniai rodikliai*: atliekamų veiksmų tikslumas, racionalus darbo organizavimas, savarankiškumas priimant sprendimus, darbo sauga ir profesinės rizikos įvertinimas, teorinių žinių taikymas praktikoje, inovacinių metodų taikymas praktikoje, sukuriama produkto ar atliekamos paslaugos sudėtingumas ir kt.];

kiekybiniai rodikliai: skirtas laikas užduočiai atlikti, racionalus žaliavų naudojimas, darbo brokas ir kt.]; 4) kvalifikacinis baigiamasis egzaminas.

Profesinio mokymo rezultato vertinimas turi apimti pasiekto poveikio vertinimą: parengtų specialistų integracija į darbo rinką, jų užimtumo kokybė, gebėjimas dirbti kintančioje darbo aplinkoje, žmogiškųjų ir materialinių išteklių panaudojimo racionalumas, veiksmingumas, sąsaja su pasiektais rezultatais.

Rekomenduotina į profesinio mokymo efektyvumo vertinimo procesą įtraukti *darbdavius* (baigusiųjų profesinius mokymus kompetentingumui nustatyti), *absolventus* (profesinio mokymo įtakos įsidarbinimui ir darbinei veiklai vertinti), *pedagogus bei praktikos vadovus* (mokymo turinio, metodų, proceso, kompetencijos vertinimui).